

- Ivanna I. Zadoia, Iana I. Maslova, Yuliia V. Zavhorodnia // Revista San Gregorio. – 2020. – Núm. 42. – Режим доступу: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/1560>
3. Бек У. От индустриального общества к обществу риска / У. Бек // THESIS. – 1994. – № 5. – С. 161–168.
 4. Гаврилов К. А. Социологический подход к анализу риска / К. А. Гаврилов // Социологический журнал. – 2007. – № 3. – С. 40–58.
 5. Дуглас М. Чистота и опасность: анализ представлений об осквернении и табу / М. Дуглас // М. : КАНОН-Пресс-Ц, Кучково Поле, 2000. – 286 с.
 6. Пехник А. В. Актуалізація дослідження політичних ризиків в сучасних політичних процесах / А. Пехник // Актуальні проблеми політики. – 2018. – № 62. – С. 26–36.

Ключові слова: ризик, політичний ризик, політичний процес, політична діяльність, влада, суспільство, держава, нестабільність, конфлікт.

Ключевые слова: риск, политический риск, политический процесс, политическая деятельность, власть, общество, государство, нестабильность, конфликт.

Key words: risk, political risk, political process, political activity, power, society, state, instability, conflict.

СУШКО АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри політичних теорій, кандидат історичних наук, доцент*

ФАКТОР ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СТАНОВЛЕННІ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Метою дослідження є з'ясування основних аспектів взаємозв'язку елементів політичної культури сучасного суспільства, які стали домінуючими для розвитку політичних процесів в демократичних країнах. Аналіз окремих аспектів даної проблематики є предметом дослідження в працях В. Добіжи, В. Корнієнко, Б. Цимбалістого, Г. Щедрової, С. Берези та інших науковців.

Досліджуючи концепції та методологічні підходи щодо аналізу становлення та функціонування політичної культури сучасного демократичного суспільства слід зазначити, що майже не розглядаються фактори взаємовпливу еволюційних процесів у становленні всієї багатогранності культури, що мають вплив на розвиток політичних інститутів та напрями політичного процесу в цілому. Досить фрагментарно досліджена така грань політичної культури як відношення громадян до діяльності політичних рухів та суспільних організацій, що демонструє ризик суспільства.

Процес переходу до демократії досить неоднозначний і має певні стадії, а в процесі трансформації, реформування завдання та терміни перетворень вирішуються по різному. Політики, як правило,

недооцінюють фактор неоднозначності майбутнього і сам шлях подальшого розвитку має фактор невизначеності. В сучасних реаліях перед науковцями, особливо актуально стає проблема пояснення трансформацій, розриву, певної опозиції до попереднього досвіду. Зрозуміло, що зміни політичної культури мають різні причини і науковці по різному їх визначають. Характерно, що в дослідженнях різних аспектів цієї проблематики свій внесок зробили і вчені інших країн [1].

Особливість української культури, виходячи з історії та реалій геополітики полягає в тому, що наша країна завжди була об'єктом між цивілізаційного впливу. Це дає підстави багатьом дослідникам розглядати нашу цивілізацію як розколоту і по різному трактувати цей фактор. Одні, використовують лінії розколу маніпулюючи суспільною свідомістю, що на практиці призводить до людських жертв і тимчасової окупації частини території України. Інші, розцінюючи фактор «розколотості» як наявність більших можливостей соціокультурного вибору для особистості. Даний підхід дозволяє аналізувати «цілісність у багатоманітності» і тим самим даний фактор служить каталізатором утвердження і зміцнення основ демократії у нашому суспільстві, а науковцям дозволяє активізувати пошук інтелектуальних інваріантів. Це важливо для сучасного стану політичної культури, коли соціокультурна біполярність вже окреслює розмежування між її різними частинами. Крім того, для України, яка по багатьох параметрах політичної свідомості ще залишається частиною пострадянського простору подібна ситуація значно обтяжує шлях побудови сучасної правової демократичної держави, так і пошук гідного місця серед демократичних країн світу.

В суспільствах перехідного характеру від особливостей свідомості громадян залежать і характер і темпи становлення політичної демократії в практику повсякденного життя та отримання її інститутами необхідної міцності в цих складних умовах. В політичній сфері найбільш перспективними є трансформації партисипаторної демократії в напрямку до демократії взаємодії, що, зокрема, підвищує ефективність взаємодії органів влади і громадянського суспільства. Для нашої країни в даному аспекті важливими є різноманітні форми активності громадян, що доповнюють функції управління як, наприклад, волонтерство, різні інституції громадського контролю і тому подібне. Основними принципами організації та модернізації політичного процесу в умовах сучасного українського суспільства стають дієва політична активність громадян та процеси децентралізації. В той же час слід погодитись з думкою значної частини науковців, що частина громадян України, особливо будучи носіями пострадянської політичної культури, не вдаються до широкої партисипації.

Влада по суті не виробила ефективну систему гуманітарного впливу на настрої різних соціальних груп з урахуванням регіональних особливостей. І наш соціум не має консолідуючих ідеологічних орієнтирів. Цю працю слід розпочати з підтримки терпимості як поступливості, примирливості до чужих думок, що і дозволить перейти до толерантності,

як терпимості усвідомленої й побудованої на чітких світоглядних принципах, з цивілізованим ставленням до різномислення як суспільної цінності.

На думку фахівців наші вчені-гуманітарії приділяють чимало уваги констатації феномену постгуманітарної солідарності, як варіанту міжкультурних відносин сучасності, а також способу її «текстуалізації» в інформаційному просторі. Йдеться, насамперед, про нове розуміння солідарності і появу її змагальних (агоністичних) моделей [2]. Цінність у багатоманітті і тим самим цей фактор служить каталізатором утвердження демократії у нашому суспільстві.

Для нашої культури соціокультурна біполярність по одній з культурно-історичній традиції – проєвропейській чи проросійській вже провела рубіж між різними її частинами. До того ж, для України, яка по багатьох параметрах ще залишається частиною пострадянського простору подібна ситуація – значне утруднення на шляху побудови як сучасної держави так і в пошуку власного місця в сучасному світі.

Особливість української культури, виходячи з історії та реалій геополітики, полягає в тому, що територія нашої країни завжди була об'єктом міжцивілізаційного впливу, що дають підстави багатьом дослідникам розглядати нашу цивілізацію як розколоту [3]. Цей фактор по різному трактується при аналізі соціокультурного розвитку суспільства. Одні, використовують лінії розподілу маніпулюючи суспільною свідомістю, що привело до людських жертв та тимчасової окупації частини території України. Інші розцінюють фактор розколотості як наявність більших важливостей для особистості. Даний підхід дозволяє аналізувати політичну культуру однією з визначальних сфер, котра виступає фактором формування та діяльності нових соціально-політичних рухів. Саме їх функціонування формує нові соціальні цінності, насамперед такі як свобода, культура та відповідальність особистості. Нові рухи у сучасній Україні виступають по-перше, однією з форм реалізації самоврядування, тому що є осередком активного функціонування суспільних зв'язків, у їх діяльності відображається і рівень політичної культури. По-друге, виступаючи формою реалізації суспільних інтересів вони стають повноправними учасниками діалогу з органами державної влади та місцевого самоврядування. І, нарешті, вони найбільш активно відстоюють пряму участь кожного громадянина у прийнятті всіх соціально-політичних рішень.

Від особливостей свідомості громадян залежить термін утвердження політичної демократії в практику повсякденного життя, отримання її інститутами необхідної міцності в умовах перехідного періоду. В цьому процесі роль держави та її інституцій на місцях – дати можливість на перехід від діяльності певних громадських організацій до здійснення громадського контролю та доповнення функцій управління. В політичній сфері ці зрушення означають розвиток партиципаторної демократії в напрямку до «демократії взаємодії».

Слід погодитись з думкою науковців, що і в цілому громадяни України будучи здебільшого носіями пострадянської політичної культури, не

вдаються до широкої партисипації. Це влаштовує значну частину панівної політичної верхівки, дозволяє їй досягти власних корпоративних інтересів. Відкидаючи погляди на нездатність громадян до вироблення суспільної політики, прийняття (та сприйняття) важливих державних рішень науковці, активісти громадянських рухів ведуть активний пошук засобів прилучення спільноти до процесу осмислення необхідності запровадження нових процедур функціонування політичних інститутів держави. Є розуміння процесу зростання значення активної особистості на етапі трансформації суспільства до демократії, коли доля багатьох починань напряду залежить від настрою та свідомості більшості громадян країни.

Особливістю функціонування політичної культури в сучасних умовах є поєднання духовності традиційної, класичної з постмодерністською, що стало парадигмою ХХІ ст. Культуроцентричність як новий онтологізм сучасного світу сприяла гармонізації міжлюдських стосунків. Це співпадає з інтерпретацією ХХ сторіччя як періоду коли ідеї попередніх епох проникають в маси і нарешті зачіпають на практиці історичні процеси та визначають їх, що характерно для процесу становлення демократії в країнах перехідного типу як Україна.

Таким чином, в процесі становлення демократії вважливим чинником є нова політична культура, яка формується як сукупність взаємовідносин між всіма суб'єктами політичного процесу сучасного суспільства. По суті, це перехід в Україні від фрагментованої і патріархальної політичної культури до громадянської, яку можна визначити як сукупність історично сформованих, відносно стійких політичних уявлень, оцінок та орієнтацій, а також відповідні моделі і норми політичної поведінки.

Список використаної літератури:

1. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / Перекл. з польськ. А. Бондар (передм., розд. I–III), М. Боянівської, У. Боянівської, Н. Римської, О. Сливинський (розділи IV–VI); Заг. ред. М. Боянівської; Покажчик Т. Цимбала. Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут Критики. – К.: Критика, 2005. – 528 с.
2. Нагорна Л. П. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал / Л. П. Нагорна. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – 379 с.
3. Калакура Я. С. Ментальний вимір української цивілізації / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – Київ: Генеза, 2017. – 560 с.

Ключові слова: політична культура, демократичне суспільство, політичний процес, політична свідомість, Україна.

Ключевые слова: политическая культура, демократическое общество, политический процесс, политическое сознание, Украина.

Key words: political culture, democratic society, political process, political consciousness, Ukraine.